

*Кулічевська А.А.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «фаховий молодший бакалавр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Манішевська Н.М.,
викладач екологічних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів
і природокористування України»,
Шумигай І.В., канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник відділу охорони
ландшафтів, збереження біорізноманіття і природозаповідання Інституту агроекології і
природокористування НААН
Dianaruslan2002@gmail.com*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Вирішення проблеми зміни клімату значною мірою залежить від характеру внутрішньої і зовнішньої політики конкретної держави, її підходу до міжнародного співробітництва. Вивчення питання розробки й реалізації державної політики у сфері зміни клімату є актуальним питанням сьогодення. Ефективна державна політика повинна являти собою основу для розробки дієвого законодавства у сфері боротьби із негативними змінами довкілля, спричиненими зміною клімату. В Україні державна політика у сфері адаптації до зміни клімату базується на Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схваленої Кабінетом Міністрів України в грудні 2016 р. Концепція є першим цілісним нормативно-правовим документом України у сфері зміни клімату. Її метою є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку країни, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян. Для реалізації Концепції в грудні 2017 р. Урядом було затверджено План із 49 заходів, з яких 33 спрямовані на запобігання зміні клімату та 16 – на адаптацію до його зміни. Серед таких заходів – забезпечення врахування фактору збільшення частоти та інтенсивності небезпечних та стихійних гідрометеорологічних явищ внаслідок зміни клімату на території України у процесі управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, розроблення і затвердження плану заходів щодо адаптації населення до зміни клімату, а також підготовка та виконання пілотних проектів з розроблення і реалізації місцевих планів з адаптації до зміни клімату на рівні регіонів, а також міст, селищ і сіл. У серпні 2017 року Урядом було затверджено Енергетичну стратегію України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». У документі зазначено, що впровадження заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату є одним з пріоритетів глобального розвитку енергетики. Декарбонізація енергетики набуває більшого впливу з точки зору запобігання зміні клімату, що впливає на формування балансу енергогенеруючих потужностей.

У червні 2018 року Уряд затвердив План заходів з реалізації етапу «Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)» Енергетичної стратегії. Розділ Плану «Охорона атмосферного повітря та запобігання зміні клімату» містить такі заходи: розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 року з урахуванням положень Енергетичної стратегії України на період до 2035 року;

- розроблення та прийняття нормативно-правових актів, необхідних для запровадження в Україні внутрішньої схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів та інших ринкових та неринкових інструментів скорочення викидів парникових газів відповідно до зобов'язань України;
- розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту акта про затвердження плану заходів на 2018 рік (та згодом на наступні роки) щодо впровадження Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок, з оцінкою необхідних обсягів фінансових ресурсів та пропозицій щодо джерел та механізму фінансування;
- розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проектів стимулювання запровадження на об'єктах паливно-енергетичного комплексу системи екологічного менеджменту та аудиту відповідно до міжнародних стандартів.

На виконання Паризької угоди та Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року розроблено Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, яку оприлюднено на офіційній веб-сторінці Секретаріату Конвенції. Україна стала 9-ю стороною Паризької угоди, що прийняла таку Стратегію. Відповідно до неї Україна докладатиме зусиль для досягнення індикативного показника, що до 2050 року складе порівняно з 1990 роком 31- 34% викидів парникових газів.

Забезпечено підготовку та надання до Секретаріату Рамкової конвенції ООН про зміну клімату щорічних національних кадастрів антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні. У кадастрах міститься інформація про викиди та абсорбцію парникових газів на всій території України, включаючи тимчасово окуповану територію Криму. Останній підготовлений Національний кадастр антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2017 роки опубліковано на офіційному сайті Секретаріату Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Розроблено багаторівневу систему національного пакету законодавства з метою імплементації системи моніторингу, звітності та верифікації викидів (МЗВ) парникових газів в Україні на виконання міжнародних зобов'язань. В основі пакету лежить Закон України від 12 грудня 2019 року № 377-IX «Про засади моніторингу, звітності та

верифікації викидів парникових газів», який впроваджено в дію з 1 січня 2021 року. Прийняття Закону та відповідних підзаконних нормативно-правових актів забезпечить створення в Україні системи правових та організаційних засад у сфері МЗВ. Вона спрямована зокрема на впровадження єдиної загальнообов'язкової методики розрахунку законодавчих та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо впровадження інвестиційних проєктів з будівництва газоочисного обладнання у рамках виконання Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок з визначенням джерел та запровадженням механізму фінансування на підставі економічного обґрунтування; викидів парникових газів, що відповідає вимогам європейських стандартів та механізмів щодо МЗВ, створення умов для застосування ринкових або неринкових механізмів сприяння скороченню викидів парникових газів. Прийнято Закон України від 12 грудня 2019 року № 376-ІХ «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», який визначає правові та організаційні засади регулювання відносин у сфері поводження з речовинами, використання яких впливає на озоновий шар та зміну клімату, а також обладнанням, яке працює з їх використанням. Прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» забезпечує реформування існуючої системи державного моніторингу та приведення її у відповідність до найкращих європейських практик. У ході реалізації передбачено оновлення мережі спостережень та встановлення автоматизованих постів спостережень за результатами аналізу фактичних даних про стан атмосферного повітря, що забезпечить інформацію в режимі реального часу про стан забруднення атмосферного повітря. Кіотським протоколом до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату визначено кількісні цілі зі скорочення викидів парникових газів на період до 2020 року для розвинених країн та країн з перехідною економікою, до яких належить Україна. Слід відзначити, що упродовж 2017–2019 рр. Україна значно піднялася в рейтингу Climate Change Performance Index, увійшовши у світові ТОП 20 країн, що здійснюють значний внесок у розвиток міжнародного кліматичного руху.

Невідкладність розв'язання проблеми у сфері зміни клімату зумовлена:

- необхідністю удосконалення законодавчої бази у цій сфері;
- недостатньо чітким розподілом функцій, низьким рівнем координації дій та інституційної спроможності органів державної влади щодо планування і проведення дій у зазначеній сфері;
- неузгодженістю політики у сфері зміни клімату із законодавчими та іншими нормативно-правовими актами в інших соціально-економічних сферах;
- відсутністю системного підходу до створення наукового підґрунтя діяльності у сфері зміни клімату;
- недостатньою обізнаністю громадянського суспільства та органів державної влади з усіма аспектами проблеми зміни клімату та низьковуглецевого розвитку держави.

Формування і подальша реалізація цілісної державної політики у сфері зміни клімату, гармонізованої з міжнародним законодавством, є складним завданням через мультидисциплінарний характер проблеми. Політично, економічно і науково обґрунтовані рішення з питань зміни клімату повинні прийматися для всіх секторів економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, землекористування, а також охорону здоров'я, збереження і відтворення екосистем.

Саме ефективна державна політика може дати можливість зменшити негативний вплив зміни клімату на навколишнє природне середовище та забезпечити умови для повноцінного існування людини й суспільства. Для врахування наслідків впливу російської збройної агресії на зміну клімату, збереження та подальшого відновлення основних компонентів довкілля необхідно:

- 1) розглянути створення під егідою міжнародних організацій спеціальної місії з екологічного моніторингу викидів парникових газів унаслідок російської збройної агресії;
- 2) визначити можливість включення всіх типів викидів унаслідок російської збройної агресії до глобального підрахунку парникових газів;
- 3) спільно з ООН та ЄС запровадити дистанційне спостереження за масштабним руйнуванням під час війни резервуарів з пальним, інфраструктури міст та лісовими пожежами у рамках Конвенції ООН про зміну клімату.